

Faktu lapa par Lauku attīstības programmu Latvijai 2014-2022

2015.gada 13.februārī Eiropas Komisija apstiprināja Lauku attīstības programmu (LAP) Latvijai, kurā jaunākie grozījumi izdarīti 2024.gada 13.martā. Tā nosaka valsts prioritātes, lai izmantotu ap €2 miljardus publiskā finansējuma (nepilnus €1.45 miljardus no ES budžeta, t.sk. 84 miljonus no ES Atveseļošanās instrumenta, un €600 miljonus no valsts budžeta) laika posmā no 2014. līdz 2022.gadam.

Galvenā uzmanība LAP ir vērsta uz Latvijas lauksaimnieku un lauku uzņēmēju konkurētspējas paaugstināšanu, uzlabojot infrastruktūru un nodrošinot konsultāciju un apmācību pakalpojumus. Vismaz 5 940 lauksaimnieku saņems atbalstu lauku saimniecību modernizēšanai un pārstrukturēšanai, lai palielinātu to tirgus orientāciju un līdzdalību, kā arī ražošanas dažādošanai. LAP veicinās pāreju uz bioloģisko lauksaimniecību un jau esošo bioloģisko saimniecību attīstību ar mērķi aptvert vismaz 305 000 ha bioloģiskajā lauksaimniecībā izmantojamās zemes. Programma atbalstīs 32 vietējās rīcības grupas, kas aptvers aptuveni 94% lauku teritorijas iedzīvotāju. Paredzams, ka, izmantojot LEADER pieeju, tiks radītas vismaz 800 jaunas darba vietas lauku teritorijā. Papildus 1000 jaunas darba vietas tiks radītas, atbalstot MVU attīstību un darbības dažādošanu. Nozīmīgs atbalsts tiks sniegts riska pārvaldībai, aptverot vairāk kā 6% lauku saimniecību. Atbalsts būs pieejams arī lauku saimniecībām, kas cietušas dabas katastrofu un katastrofālu notikumu rezultātā, atjaunošanai un atbilstošu preventīvu pasākumu ieviešanai.

[Atbalsts lauku attīstībai](#) ir [Kopējās lauksaimniecības politikas](#) otrais pīlārs. Tā ietvaros ES dalībvalstīm ir pieejams finansējums nacionālo vai reģionālo daudzgadu, līdzfinansēto lauku attīstības programmu ieviešanai. Kopumā 28 dalībvalstīs ir paredzēts īstenot 118 programmas.¹

[Lauku attīstības regula](#) 2014.-2020.gada programmēšanas periodam (pagarināts līdz 2022.gadam) nosaka sešas prioritātes, kas skar ekonomikas, vides un sociālo jomu. Lauku attīstības programmas nosaka skaidrus mērķus, kurus ir plānots sasniegt. Lai nodrošinātu pēc iespējas lielāku sinerģiju un koordinētību starp visiem Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem ([ESIF](#)), starp Eiropas Komisiju un katru ES dalībvalsti ir saskaņots [Partnerības līgums](#), kas nosaka stratēģiju ES finansētu strukturālo investīciju ieguldīšanai.

---

¹ Apvienotā Karaliste izstājās no Eiropas Savienības 2020. gada 31. janvārī; saskaņā ar Izstāšanās līgumu atbalsts lauku attīstībai Apvienotajā Karalistē joprojām tiek piemērots 2014. – 2022.programmēšanas periodā.

Šis dokuments sniedz īsu pārskatu par to, kā LAP paredz risināt Latvijai aktuālās problēmas un izaicinājumus. Pielikumā klātpievienotajā tabulā ir sniegts pārskats par LAP prioritātēm, prioritārajām jomām, kvantitatīvajiem mērķiem un to sasniegšanai paredzēto finansējumu.

1. SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS UN GALVENIE IZAICINĀJUMI

Latvijas kopējā platība ir 64 573 km². Aptuveni 30% aizņem lauksaimniecības zeme un vairāk kā 54% - mežs. Kopējais iedzīvotāju skaits ir 1,99 miljoni iedzīvotāju, no kuriem 22,2% dzīvo lauku teritorijā.

Pēdējo gadu laikā, neraugoties uz finanšu un ekonomikas krīzi, Latvija ir spējusi paaugstināt savu konkurētspēju, produktivitāti un pievienoto vērtību lauksaimniecībā, pārtikas ražošanā, un mežsaimniecībā.

Lauksaimniecība un mežsaimniecība joprojām ir galvenās nodarbinātību nodrošinošās nozares lauku teritorijā, lai gan nodarbināto skaits lauksaimniecībā (174 000) ir samazinājies par 20% salīdzinājumā ar 2007.gadu. Latvijā ir vērojama tendence pieaugt saimniecību skaitam, kas ir lielākas par 10 ha (par 10% kopš 2005. gada), un reģistrētās lauksaimniecības zemes platībai (+ 18% kopš 2007. gada). Tomēr kopējais saimniecību skaits ir samazinājies par 18% kopš 2007. gada.

Neraugoties uz dažām pozitīvām pazīmēm, izaugsmi minētajās nozarēs joprojām kavē vairāki trūkumi - zema darbinieku profesionālā kvalifikācijas lauksaimniecībā un mežsaimniecībā, nepietiekama inovatīvu risinājumu izmantošana, augsts pašpatēriņa saimniecību skaits, zema uzņēmumu un lauku saimniecību konkurētspēja, neattīstīta riska pārvaldības sistēma un sadarbība starp lauku saimniecībām, uzņēmumiem un pētniecības iestādēm. Lauku teritorijai ir raksturīga nepietiekama un energo neefektīva infrastruktūra. Augsnes kvalitāte pamatā ir zema, ietekmējot lauksaimniecības produktivitāti.

Lauksaimniekiem un uzņēmējiem trūkst zināšanas un prasmes (piemēram, vides aizsardzībā, uzņēmuma vadībā, mārketingā u.c.), kas ietekmē viņu iespējas palielināt saražoto preču pievienoto vērtību un paaugstināt viņu konkurētspēju Eiropas Savienībā. Lielākajai daļai lauku saimniecībās nodarbināto ir tikai darba pieredze, bez profesionālas izglītības. Tikai neliels lauku saimniecību vadītāju skaits ir piedalījies apmācību programmās (piemēram, 12% 2013. gadā).

Lielākajai daļai saimniecību ir ierobežoti finanšu resursi investīcijām lauksaimniecības infrastruktūras un tehnoloģiju modernizācijai. 2013.gadā valstī joprojām bija liela daļa pašpatēriņa saimniecību (56.5% jeb ~ 46 000 saimniecību), kamēr lielākā daļa ienākumu (ap 59%) tiek gūta no tiešmaksājumiem Kopējās lauksaimniecības politikas pirmā pīlāra ietvaros.

2013.gadā tikai 28 000 lauku saimniecības (34%) bija orientētas uz produkcijas ražošanu plašam patēriņam. Tomēr, tā kā produktivitātes un saražotās produkcijas pievienotā vērtība ir viena no zemākajām Eiropas Savienībā, kopējais konkurētspējas līmenis ir zem ES vidējā līmeņa. Lauksaimniecības produktivitāti ietekmē arī zema augsnes auglība, dabas un citi ierobežojumi, kas samazina zemes izmantošanas laiku un paaugstina finansiālu zaudējumu risku.

Nepietiekami attīstīta sadarbība starp izglītības un pētniecības iestādēm, lauksaimniekiem un uzņēmējiem ierobežo inovāciju ieviešanu un attīstību. Lauksaimniecības un

mežsaimniecības attīstību ietekmē arī mazattīstītas piegādes ķēdes un sadarbības trūkums starp uzņēmumiem, jo īpaši ārpus piena un graudaugu nozares.

Novocojušām meliorācijas sistēmām ir ievērojama ietekme uz lauksaimniecības un mežu produktivitāti un ilgtspēju, veicinot augsnes degradāciju. Līdz ar nepietiekami attīstītu riska pārvaldības sistēmu dabas katastrofu, citu katastrofālu notikumu un dabas ierobežojumu gadījumā, kas ietekmē lielāko valsts daļu, lauksaimniecības un mežsaimniecības izaugsme joprojām saglabājas apgrūtināta.

2. KĀ LAP RISINĀS IZAIČINĀJUMUS

Lai rastu risinājumu noteiktajiem izaicinājumiem, LAP aptver visas lauku attīstības prioritātes, galveno uzsvaru liekot uz 4.prioritātes – Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību - īstenošanu. Prioritātes ietvaros tiks veicināta videi draudzīgāka meža un lauksaimniecības platības apsaimniekošana un nodrošināta atbilstība Ūdens Ietvardirektīvai.

Programmas darbības virzieni un sagaidāmie rezultāti īsumā ir izklāstīti zemāk.

Zināšanu pārnese un inovācijas lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un lauku apvidos

LAP plāno paaugstināt lauksaimnieku un lauksaimniecības/mežsaimniecības uzņēmēju profesionālo kvalifikāciju un prasmes, investējot ap 3% no LAP finansējuma. Mērķis ir paaugstināt lauksaimnieku zināšanas par efektīvu ražošanu, vides un klimatom draudzīgām resursu pārvaldības metodēm, kā arī izveidot sadarbības iespējas starp lauksaimniekiem un pētniekiem.

Lauksaimniecības konkurētspēja un ilgtspējīga mežsaimniecība

Programmas īstenošana veicinās mūsdienīgu un inovatīvu tehnoloģiju ieviešanu uzņēmumu pārvaldē un ražošanas procesā. 7% lauksaimnieku saņems atbalstu investīcijām saimniecību modernizācijai un pārstrukturēšanai. Prioritātes ietvaros ir paredzēti arī pasākumi, lai lauku saimniecību darbībā vairāk iesaistītu jaunos zemniekus.

Pārtikas piegādes ķēdes organizēšana, tostarp lauksaimniecības produktu pārstrāde un popularizēšana, dzīvnieku labturība un riska pārvaldība lauksaimniecībā

LAP atbalstīs ar lauksaimniecību saistīto uzņēmumu darbības dažādošanu un veicinās aptuveni 8 ražotāju grupu attīstību, iesaistot vismaz 1 235 lauku saimniecības. Īpaša uzmanība tiks pievērsta tam, lai mazinātu dabas katastrofu un katastrofālo notikumu ietekmi uz lauku saimniecību un lauksaimniecības/mežsaimniecības uzņēmumu attīstību. Programma atbalstīs preventīvus pasākumus un riska pārvaldību 6% lauku saimniecībās.

Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību

Šī ir nozīmīgākā LAP prioritāte. Tās ietvaros 23% lauksaimniecībā izmantojamo zemju tiks sniegts atbalsts, kas saistīts ar bioloģisko daudzveidību, 28% - ar ūdens resursu apsaimniekošanu un 28% - ar augsnes apsaimniekošanu.

Resursu efektivitāte un klimats

LAP palielinās energoefektīvu tehnoloģiju ieviešanu lauksaimniecībā un mežsaimniecībā, kā arī attīstīs energoefektīvāku infrastruktūru lauku teritorijā. Tiks sniegts atbalsts, kas saistīts ar SEG un amonjaka emisijas samazināšanu, aptverot 11% no mājlopu vienībām. Šīs prioritātes ietvaros arī tiks atbalstīta atjaunojamās enerģijas ražošana no atkritumiem un blakusproduktiem. Tiks atjaunotas novecojušās meliorācijas sistēmas.

Sociālā iekļaušana un vietējā attīstība lauku teritorijā

LAP veicinās mazo un vidējo uzņēmumu attīstību lauku teritorijā. Tas radīs 1000 jaunas darba vietas. Atbalsts 32 Vietējo rīcības grupu darbībai un to stratēģiju īstenošanai radīs papildus 800 darba vietas. Prioritātes īstenošana ļaus uzlabot dzīves apstākļus lauku teritorijā un aptvers ap 94% teritorijas iedzīvotāju.

Četri finansiāli apjomīgākie LAP pasākumi (kopējais publiskais finansējums):

- Ap €828 miljoni paredzēti 4.pasākumam - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos
- Ap €259 miljoni atvēlēti 13.pasākumam – Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi ierobežojumi
- Ap €245 miljoni plānoti 11.pasākumam - Bioloģiskā lauksaimniecība
- Ap €124 miljoni paredzēti 7.pasākumam - Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos

Pielikums – Indikatīvs publiskais finansējums Latvijas lauku attīstības programmai

	Pasākums	Publiskais finansējums	%
1.prioritāte - Veicināt zināšanu pārnesi lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un lauku apvidos ²			
1A - Inovācijas, sadarbība, zināšanas % no LAP finansējuma: 2.91	M01 – Zināšanu pārnese M02- Konsultāciju pakalpojumi		
1B – Saišu stiprināšana Sadarbības darbību skaits: 95	M16 - Sadarbība		
1C – Mūžizglītība un profesionāla izglītība Apmācāmo dalībnieku skaits: 25 000	M01 - Zināšanu pārnese		
2.prioritāte - Uzlabot visu veidu lauksaimniecības uzņēmumu rentabilitāti un konkurētspēju visos reģionos un sekmēt inovatīvas lauksaimniecības tehnoloģijas un meža ilgtspējīgu apsaimniekošanu		669,433,287.00	31.00
2A – Saimniecību darbība % saimniecību ar LAP atbalstu: 7.12	M01 - Zināšanu pārnese	13,452,644.00	0.62
	M02 - Konsultāciju pakalpojumi	3,133,557.00	0.15
	M04 - Investīcijas	554,137,343.00	25.66
	M06 – Saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība	52,046,595.00	2.41
	M16 - Sadarbība	27,857,214.00	1.29
2B – Jaunie zemnieki % saimniecību ar LAP atbalstu jaunajiem zemniekiem: 0.62	M06 - Saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība	18,805,934.00	0.87
3.prioritāte - Veicināt pārtikas piegādes ķēdes organizāciju, tostarp lauksaimniecības produktu pārstrādi un tirdzniecību, dzīvnieku labturību un riska pārvaldību lauksaimniecībā		221,934,048.00	10.28
3A - Ražotāju konkurētspēja % atbalstīto saimniecību: 1.48	M04 - Investīcijas	106,318,764.00	4.92
	M09 – Ražotāju grupas	1,588,223.00	0.07
3B – Riska pārvaldība % atbalstīto saimniecību : 6.12	M05 – Ražošanas potenciāla atjaunošana	4,917,393.00	0.23
	M17 – Riska pārvaldība	109,109,668.00	5.05
4.prioritāte - Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību		686,681,455.00	31.80
4A – Biodaudzveidība un/vai ainavas % LIZ ar līgumu: 23.38 % meža teritorijas ar līgumu:1.73	M01 - Zināšanu pārnese	7,984,435.00	0.37
	M02 - Konsultāciju pakalpojumi	7,311,632.00	0.34
4B – Ūdens resursu apsaimniekošana % LIZ ar līgumu: 28.39	M08 - Meži	6, 140,133.00	0.28
	M10 - AVK	104,851,619.00	4.86
4C – Augsnes apsaimniekošana % LIZ ar līgumu: 28.39	M11 - BL	245,057,725.00	11.35
	M12 – NATURA2000	56,198,264.00	2.60
	M13 - AVK	259,137,447.00	12.00
5.prioritāte - Veicināt resursu efektīvu izmantošanu un atbalsīt pret klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarē		204,193,894.00	9.45
5B - Energoefektivitāte EUR investīcijas: 70,525,800.00	M04 - Investīcijas	28,210,347.00	1.31
5C - Atjaunojamā enerģija EUR investīcijas: 40,000,000.00	M04 - Investīcijas	16,000,000.00	0.74
5D - SEG un amonjaka emisijas samazināšana % GV ar ieguldījumiem: 11.17	M04 - Investīcijas	122,903,327.00	5.69
5E - Oglekļa piesaiste/saglabāšana % LIZ ar līgumu: 1.88	M08 - Meži	37,080,220.0	1.72
6.prioritāte - Veicināt sociālo iekļautību, nabadzības mazināšanu un ekonomisko attīstību lauku apvidos		262,834,870.00	12.17
6A - Dažādošana, MVU un darba vietu radīšana	M06 - Saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība	37,693,565.00	1.75

² Finansējums 1.prioritāte nav norādīts, jo tas sadalīts starp prioritārajām jomām

Jaunradīto darba vietu skaits:1000			
6B - Vietējā attīstība % lauku teritorijas iedzīvotāju, kurus aptver VAS: 94.31 % lauku teritorijas iedzīvotāju ar labumu no infrastruktūras uzlabojumiem: 1.98 Jaunradīto darba vietu skaits (Leader):800	M07 - Pamatpakalpojumi	123,594,696.00	5.72
	M19 - LEADER un VRG	101,546,609.00	4.70
	Summa:	2,045,077,554.00	94.70
	Tehniskā palīdzība	102,373,696.91	4.74
	Pārejošās saistības	12,189,856.32	0.56
	Kopsumma (ELFLA + nacionālais finansējums)	2,159,641,107.23	100.00